

د پاکستان مېډيا او د هغې کردار

احمد نور

دا د امريکې جنګ د ۷۰ خو چې کله ئې خبره خپل سر له راشي نو بيا چغې کړي چې دا زمونږ خپل جنګ د ۷۰ ورومې د امريکې نه گيلې کوي چې هغوي په دې مشترکه جنګ کې د پاکستان امداد نه کوي او چې کله امريکه امداد (کېري لوگر بل)

ورکوي نو بيا وائي چې دا امداد زمونږ په ملکي خودمختاری حمله ده. که امريکه د دې خبرو د غاښانو د تنقيد نه تنگه شي او وائي چې که امداد اخلي نو واخلئ گني خپل کار کوئ نو بيا جارحانه لوبه پرېږدي او دفاعي پوزيشن اختيار کړي او هيڅ مناسب جواب ورسره نه وي.

ورومې وائي چې

بدترين جمهوريت د

بهترين امريت نه ښه وي او چې کله جمهوريت راشي او هغه لا مضبوط شو ۷۰ نه وي نو دوي پرې گوزارونه شروع کړي. د عوامو ډېره اهمه مسئله چيني، اوږه، گېس، گراني او بې روزگاري ده خو د دوي ټول وخت د سياسي بيانونو په ذريعه د فائدو

پاکستان دا وخت د جنګ په حالت کې د ۷۰ او پرائيوټ ټي وي چپنلې د يو بل نه د مخکښې وټلو دپاره لگيا دي ټول اخلاقي او صحافتي اصول د پښو لاندې کوي. د خپل احتساب کولو هيڅ انتظام نه لري او چې کله حکومت هسې په اشاره

کښې د صحافتي ضابطې جوړولو خبره وکړي نو دوي په صحافت د پابندۍ لگولو دومره چغې سوري جوړې کړي چې د حکومت ايوان هم په لېزان شي. په ټوله دنيا کې د داسې بې سره ازادې مېډيا مثال بېخي نشته کومه چې په پاکستان کې ده.

ورومې د مختلفو ډلو په لاسونو کې

لوېږې او دهشت گردو نه هيروگان جوړوي او چې کله هغوي زورور شي او ډرکې ورکول شروع کړي نو دوي بيا د خپلو دې سالارانو داسې خلاف شي لکه چې دوي هم د حکومت يوه برخه وي. ورومې وائي چې د دهشت گردۍ خلاف جنګ زمونږ نه د ۷۰ بلکې

حاصلولو او د این آر او او کبړي لوگر یا دغه قسمه
خه بله نان ایشو باندې په تنقید کولو تېرېږي.

خه چې خپله وئیل غواړي هغه د نورو خلقو د
خلو نه د وېستلو کوشش کوي او چې کله په دغې
کېنې کامیاب نه شي نو بیا وائي چې د خلقو وېنا ده
چې حکومت ناکامه شوه د د طالبانو باره
کېنې وائي چې هغوي د حکومت عملداري چلنج
کوي او خپله په حکومت دننه ئې خپل حکومت جوړ
کړه وي او ناظرینو ته بې مطلبه تجزیې او اندازې
په داسې طریقه پېش کوي لکه چې د دوي نه زیات
علم په معاشره کېنې د بل هیچا سره نشته.

د ټپي وي چېنلو دا شاهینان وائي چې بهرني

طاقتونه پاکستان ماتول

غواړي خو په مختلفو

طریقو په پوهه یا ناپوهی.

دا کار خپله تر سره کوي.

نه پخپله ځان له خه

صحافتي اصول وضع

کوي او نه بل د خپل ځان

دپاره خه اخلاقي ضابطې

جوړولو ته پرېږدي. خپل

ځانونه هر فن مولا گڼي خو تر اوسه ئې دا خبره

فېصله کړې نه ده چې دهشت گردو ته طالبان وئیل

پکار دي یا دهشت گرد وئیل، شدت پسند ته شدت

پسند وئیل پکار دي که انتها پسند. دوي دا

خوښوي چې خلق دې دوي د ریاست څلورمه ستن

وگڼي خو د باقي درېو ستنو په راغورځولو کېنې د

لږ ځنډ نه هم کار نه اخلي. هسې دوي دي خو

صحافیان ولې د خپلو صحافیانو ورونو د مسئلو د

حل او د هغوي د خبر نېټگري هیڅ یو پروگرام ئې تر

اوسه نه د پېش کړه. کوم پروگرامونه چې پېش
کوي هغې کېنې دغه د شمار یو څو تجزیه نگار او
سیاسي مېلمانه وي او د یوې گېنتې په «ټاک شو»
کېنې د سیاسي چرگانو د جنگ او قیاس ارایو نه
علاوه هیڅ اهمه او نتیجه خېزه خبره نه کېږي. د
مېډیا په دې جانثارو کېنې یو کوربه داسې هم د د
چې د هغه د پروگرام نه اول په ټپي وي چېنل یو
اعلان په سکرین په نظر راځي چې ئې لیکلي وي
چې «اداره د کوربه د رائي ذمه واره نه ده».

د بي بي سي د علي سلمان وېنا ده چې داسې
یوه دلچسپه تماشه ده کومې چې د پاکستان نه
غالباً د دنیا هغه واحد ملک جوړ کړه د د چرته
چې خلق د تفریح دپاره «نیوز ټاک شوز» گوري

کومې چې په پرائم ټائم

کېنې پېش کولې شي.

د روزنامه پاکستان

مدیر اعلي مجیب الرحمان

شامي وائي چې د

بدتمیزی یو طوفان ئې په

سرراخسته د د سياسي

او ذاتي الزامونه په یو بل

لگولې شي. که څوک چاته کنحل کوي او که بدرد

وائي او ورله نوم د صحافتي ازادۍ کېنود د

شوه د د. شاید د دوي د دې کارونو په وجه کله نا

کله په چا د خفیه اېجنسو په «په رول» کېدو الزام

لگولې شي. د چا باره کېنې وئیلې شي چې دې د

طالبانو ملگر د د او څوک د حکومت همراز

گڼلې شي. د بي بي سي د یو سینئیر صحافي محمد

حنیف مطابق کله چې برېگېډر ریتارډ بلا (امتیاز

احمد) د کراچۍ یو لوتې ټپي وي سټېشن ته ورسېدو

نو انټرويو کونکي ورته ووي چې بربگېډر صاحب نن داسې يو انکشاف وکړي چې تاسو د دې نه مخکې نه وي کړي. بربگېډر صاحب د داسې صحافيانو يو فهرست پېش کړو څوک چې د هغه د اېجنسي په «پي رول» وو. خو د چېنل مالک د ادارتي ذمه واري احساس وکړو او دا فهرست ئې نشر کېدو ته پرې نه شو.

بل اړخ ته د مېډيا مالکان دي چې وينې، اورونه، جنګونه او خودکُش حملې د داسې قسمه خلقو په ذريعه کېش کوي چې زيات خلق د هغوي چېنلې وگوري، زيات اشتهارات حاصل کړي او زياته پېسه وگټي. که داسې نه وي نو په بېن الاقوامي توګه منلو شوو اصولو باندې عمل ولې نه شي کولې او خپل ستايف له د جديدو تقاضو مطابق تربيت ولې نه ورکوي؟

ماهر صحافت پروفېسر ډاکټر مهدي حسن ووئيل چې د کوربه اصل کار دا دې چې هغه په خپل پروگرام کېنې د يو سياسي شخصيت يا انتها پسند محض بيان واخلي، هغه وزن کړي او خلقو ته ئې وړاندې کړي چې خلق څه فېصله وکړي شي نه چې د هغې نه د اشتهار بازي ذريعه جوړه کړي.

بهر حال داسې خبره هم نه ده چې ټول کوربانۍ (اېنکرز) او رپورټران د صحافت نه نابنده دي په دوي کېنې يوه ډله د هغو اېنکرانو ده چې ټول عمر ئې په پرنت مېډيا کېنې کار کړې دې او کله چې ناگهانه ټي وي چېنل ته راغلل او د دې ځانې پېرک پړوق ئې وليدو نو په خپل ځان ئې اختيار پاتې نه شو او داسې والوتل چې چا رامنځ نه کړې شو. دوېمه ډله هغه دي چې د هغوي په پروگرام کېنې هيڅ يو اخلاقي حد پائمالولې نه شي خو د

بدقسمتي نه په دې وخت کېنې داسې پروگرامونه مقبوليت حاصلولو کېنې ډېر وروستو پاتې دي.

په دې کېنې هيڅ شک نشته چې پاکستانۍ مېډيا ازاده او خودمختاره ده او دا يو خوشگوار بدلون دې خو چې د چرته نه د بل پوزه شروع کېږي هلته د دې ازادي ختمېږي. منو چې هر يو حکومت د مېډيا د تنقيد نه ويره محسوسوي او د مېډيا د قابو کولو دپاره د پابندي حربه استعمالوي خو چې تر کومې دوي خپله خوداحتسابي نه کوي او په صحافت کېنې ئې اصول، ضابطه او اخلاقي قدرونه نه وي نو معيار به ئې ضرور راپرېوځي او د هرې خوا نه به پرې تنقيد کولې شي.

په ۲۹ اکتوبر ۲۰۰۹ د ټولو سياسي ډلو د قامي اسمبلۍ د ممبرانو په مرسته د قومي اسمبلۍ قائمه کمېټې چې د اطلاعات او نشریات دپاره جوړه کړې شوې وه، حکومت ته سفارش وکړو چې د خودکُش حملو په براه راست کورېچ او په صدر او عدليه په تنقيد کولو دې پابندي ولگولې شي. د حکومت دا وېنا څه وه چې ټي وي چېنلو ملک په سر واخستو اخر په پينځم نومبر وزير اعظم گېلاني صاحب د قومي اسمبلۍ په اجلاس کېنې يقين ور کړو چې داسې هيڅ قدم به نه شي پورته کولې چې هغې سره د ذرائع ابلاغ ازادي ترورلې شي. د قائمه کمېټې دې سفارش سره دا وشوه چې د څو کالو د پرله پسې کوششونو باوجود چې ټي وي چېنلو کومه ضابطه اخلاق نه وه جوړه کړې هغه ئې په يو څو ورځو کېنې تياره کړې شوه.

په پنځم نومبر ۲۰۰۹ اتو پرائيوت ټي وي چېنلې اخرکار په يوه ضابطه اخلاق جوړولو متفق شو، په کومه کېنې چې د ناظرينو د فائدي تر مخه

دا فېصله وشوه چې د دهشت گردۍ د واقعاتو د کورېچ په وخت به د احتیاط نه کار اخستې شي. د دې ضابطې مطابق به په خودکُش حملو کېنې مره شوي يا سخت ژوبل شوي کسان نه شي بنودلې او نه به په موقعه د موجودو عېني شاهدانو جذباتي قسمه بيانونه نشر کولې شي او چې چرته ضروري وي نو د داسې منظرونو د براه راست حذف کولو نظام به ترتيبولې شي او چې کله څوک يرغمال کړي شوي وي نو د داسې اطلاع ورکولو نه به ډډه کوي د کومې نه چې اغوا کارو ته فائده رسي. کومو اتو چېنلو چې دا ضابطه جوړه کړې ده په هغې کېنې جيو ټي وي، آج ټي وي، اېکسپرس نيوز، 24-7، ډان نيوز، اے آر وائي، سنډهي چېنل، که ټي اپن او سماء ټي وي شامل دي او وقت نيوز او نيوز ون په دې کېنې شامل نه دي.

د ټي وي چېنلو ټاپ مېډيا منېجرانو دا هم ووي چې د بم چاودنو د برېکنګ نيوز ورکولو نه مخکېنې به خبر په ښه طريقه کتلې شي. خود دې خبرې په سبا په يو ټي وي چېنل برېکنګ نيوز وچلېدو چې پنډې کېنې د بم چاودنه وشوه او اصل خبره دا وه چې هغه بم چاودنه نه وه بلکې په يو گاډي کېنې د گېس سلنډر چاودلې وه. کېدې شي وخت تېرېدو سره د داسې قسمه خبرونو نه خلق خلاصه بيا مومي.

پرائيوېټ چېنلو چې کومه ضابطه اخلاق جوړه کړې ده که په هغې عمل وکړي نو بهترينې نتيجه ترې راوتې شي خو ورسره د پېشه ورانه معيار ښه کولو دپاره نور ډېر اهم اقدامات کول هم ضروري دي. مثلاً اېنکرانو له ډېره زياته ازادي ورکړې شوې ده، هغوي چې په خپل پروگرام کېنې څنگه غواړي د خلقو کردار کُشي او بې عزتۍ کوي. تر دې دمه ټولې

ټي وي چېنلې د هغو صحافتي مسلمه اصولو ښکاره خلاف ورزي کوي په کومو چې د ټولې دنيا مېډيا اتفاق کړې دے. د مثال په طور د دروغ خبر چلول او بيا معذرت نه کول، چا سره چې جنسي زياتې شوې وي هغې پسې کور ته سره د کېمري ورتلل او هغه په ټي وي بنودل، د اسمبلۍ د يوې زنانه ممبرې په بله جنسي قسمه الزامات لگول او د چېنلو دغه په فخریه توگه پېش کول، د پاکستان د يوې فلمې اداکارې د واده سکېنډل په سلسله کېنې داسې کلپ چلول چې پکېنې هغه په صوفه کېنې په يو صحافي راټيټه شوې ده او کله ورله په اوږه لاس ږدي او کله ورله په سينه. د دې کلپ په شروع کېنې دغې اداکارې خواست کړې دے چې مهرباني وکړئ، کېمري بنده کړئ خو هغې له د دروغو يقين دهاني ورکړې شوې ده. يوه بله واقعه داسې ده چې په هغې کېنې نيوز کاسټر برېکنګ نيوز ورکوي وائي چې اوس اوس تاسو ته مونږ يو برېکنګ نيوز درکړې وه چې معروف شاعر احمد فراز وفات شو خو اوس تازه ترين خبر دا دے چې هغه ژوند دے.

د پاکستان فيډرل يونين آف جرنلسټس د يو عهد بدار وېنا ده چې د ټي وي چېنلو د ضابطه اخلاق جوړولو په وخت د تېرېدو يونين سره هيڅ مشوره نه ده شوې. بيا هم د هغه وېنا وه چې هغوي حکومت سره په شريکه يو داسې کونسل جوړوي چې په کېنې به د ژوند سره د تعلق لرونکو مختلفو شعبو نامتو غړي شاملولې شي او هغوي به د ټي وي چېنلو خلاف شکايتونه اوري.

که صحافيان د خود فرېبي نه راونه وځي او د خپل ځان د احتساب کولو دپاره يو کوتلې نظام جوړ نه کړي نو هر راتلونکې حکومت به په صحافتي ازادۍ د پابندۍ لگولو درکې ورکوي.

(د هم شهري نه ترجمه)